

ТВОРЧИСТЬ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В УГОРЩИНІ (друга половина XIX і початок XX століть)

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. Випуск 1 (31).

Бабота Л. Творчість Тараса Шевченка в Угорщині (друга половина XIX і початок XX століть); 13 стор.; кількість бібліографічних джерел – 39; мова – українська.

Анотація. Більша частина науковців переконана, що перші відомості про Тараса Шевченка на теренах Угорщини XIX століття відносяться до 60-х років. Його слово до місцевих українців доходило різними шляхами – посередництвом галицької періодики, через словацьку пресу та віденські друковані органи. Місцева українська преса на українську літературу спочатку майже не звертала увагу. На зламі XIX і XX століть ситуація змінилася – про Шевченка друкували інформації газети „Наука” і „Неділя” та різні календарі. Пропаганді української літератури в той час найбільшою мірою сприяли Юрій Жаткович і Гіадор Стрипський. Зокрема останній співпрацював з угорськими літераторами (журнал „Ukránia”), які перекладали твори Шевченка мадярською мовою. Таким чином з його творами познайомилася не лише угорська культурна громадськість, але й ті місцеві українські діячі, які не користалися виданнями, написаними рідною мовою.

Ключові слова: Тарас Шевченко, Угорщина XIX і початку XX століть, галицька періодика, словацька періодика, віденська періодика, журнал „Ukránia”, переклади мадярською мовою.

Чимало дослідників займається вивченням минулого, бо його пізнання істотною мірою поширює обрії наших знань. Роблять це науковці, які досліджують різні сфери людського буття. Виняток не становлять й історики літератури, бо факти, яких дійшли, впливають не лише на інтерпретацію та бачення пройденого, але і на діапазон сучасних інформацій всупереч тому, що деякі досліджувані явища можуть іноді здаватися частковими і тому не дуже важливими. Однак для об’єктивної правди вони необхідні, бо не лише збагачують культурну скарбницю кожного народу, але й поповнюють відповіді на чимало питань.

Про Тараса Шевченка заговорила культурна громадськість вже в першій половині XIX століття – в період, коли представники українського народу жили в різних державах. Називали їх по-різному (іноді так чинять і тепер), але вони зуміли утримувати між собою контакти, передусім на культурній ниві. Цікавим постає питання, коли саме і яким способом про Кобзаря довідалися українці (і не тільки вони) в історичній Угорщині (спочатку Австрійська імперія, з 1867 року Австро-Угорщина). Йдеться про територію нинішніх Східної Словаччини і Закарпатської області України. Тема зацікавила деяких дослідників, хоча переважно в рамках інших досліджень. До тих, хто її порушили в минулому, належать передусім Юрій Балега [1], Іван Долгош [3], Павло Лісовий [12; 13; 14; 15; 16],

Василь Микитась [19; 20], Михайло Мольнар [22; 23], Василь Поп [24] та ін.

Більша частина науковців переконана, що перші відомості про Тараса Шевченка на теренах Угорщини XIX століття відносяться до 60-х років, евентуально, і до ранішого періоду. Іван Долгош припускає можливість, що з ім’ям Кобзаря могли місцевих українців (тодішня назва русини) знайти солдати російської імператорської армії (в її рядах було чимало українців), які взяли участь у придушенні, на прохання австрійського двору, угорської революції 1848 року [3, с. 23 і 24].

Зараз важко встановити, чи українське населення вищезгаданої території в 40-х і 50-х роках XIX століття (і з якого боку) знало Шевченка. Причина полягає в тому, що тогочасні видання, з яких можна було б виходити і які були доступними для його представників, в сучасному майже недоступні, і їхні повні бібліографії не існують. Деякі інформації могли бути надруковані в пражському журналі „Časopis Českého Museum” (заснований у 1827 році), календарі „Перемішлянин”, львівській „Зорі галицькій”, пізніше московській щотижневій газеті „День” [25], календарі „Львовянин”, а, може, й в іншій періодиці.

Шляхи, якими слово Шевченка доходило до русинів Угорщини у 60-х роках XIX століття, були різними. У першу чергу інформація приходила посередництвом львівської газети „Слово” (виходила з 1861 року). Її редактором був Богдан Дідицький (1827-1908), який активно співпрацював з

місцевими українцями. Вони галицькою періодикою користувалися як власною й виступали на сторінках її окремих видань. У „Слові” за 1861 рік був надрукований некролог Тараса Шевченка (№ 15) і дві згадки про поета (№№ 27, 49) [10, с. 9 і 11]. Через рік у газеті з’явилася біографія Кобзаря („Слово”, № 53) і три поезії – „Хустина” („Слово”, № 12), „Лілея” („Слово”, № 16) та „Пісня” („Садок вишневий коло хати”) („Слово”, № 21) [10, с. 21]. У 1863 році Богдан Дідицький вислав портрет Шевченка одному з найвидатніших представників т. зв. будительського покоління в Угорщині – літераторові Анатолію Кралицькому [3, с. 26]. Іван Долгош не сумнівається в тому, що Кралицький знав і читав твори українського поета вже на початку 60-х років, бо, не знаючи їх, навряд чи був би йому потрібний портрет Кобзаря [3, с. 27]. Цей портрет кілька разів перевидавався. У 1966 році Дідицький видав у Львові підручник отця Михайла Оброци „Руська читанка для нижчої гімназії”. У ній уперше було до державної шкільної програми Галичини введено твори наддніпрянських письменників – в тому числі й Шевченка. Цим підручником було започатковано вивчення творів Шевченка в її школах [4]. Імовірно, що в рамках тогочасних контактів з Галичиною про підручник знали й русини нинішніх Закарпаття і Східної Словаччини.

Це не були єдині видання, посередництвом яких вони знайомилися з творами Шевченка. У 1862 році на сторінках „приручного і господарського” місяцеслова „Львовянин” був поміщений вірш Кобзаря „Пустка” [10, с. 4]. Через рік в літературно-політичному віснику „Мета” (видавець і редактор Ксенофонт Климкович) з’явилися чотири поезії Шевченка – „Ще не вмерла Україна” (с. 271-272), „Сидючи в неволі („Мені однаково, чи буду”)” (с. 272-273), „До Миколи Костомарова” (с. 273) та „Заповіт” (с. 274) [10, с. 30 і 31]. Крім того, в „науково-літературному” часописі „Нива” (редактор і видавець Костянтин Горбаль) за 1865 рік в номерах 14 і 15 була надрукована Шевченкова поезія „Петрусь” [10, с. 59].

Правдивість того, що творчість Шевченка була відома серед українців Угорщини, підтверджує й Олена Рудловчак у статті „Шляхами формування театральної думки”, в якій порушене, крім іншого, питання театральних вистав Ужгородської гімназії в 1864 році. Студенти в рамках однієї із своїх постановок виконували пісню на слова Тараса Шевченка „Думи мої” [26, с. 31]¹.

¹ За твердженням Сергія Федаки це відбулося у лютому 1863 року. [С. Федака: Шевченковий концепт у громадсько-політичному і культурному житті Закарпаття кінця XIX – початку XXI ст. Доповідь зачитана на Восьмому міжнародному конгресі українців „Тарас Шевченко і світова україністика: історичні інтерпретації та сучасні реценції (до 200-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка)”, Київ, 22.10.2013 р.]

Наприкінці 70-х років відвідав Угорську Русь Михайло Драгоманов. Уже згаданому Анатолієві Кралицькому він приніс, крім іншого, книги українських письменників. Пізніше надсилав йому різні художні твори, в тому числі й твори Шевченка, про що сам згадує у своїх Австроруських споминах (1867-1877) [5, с. 277, 282].

Інший шлях поширення слова Тараса Шевченка серед українців Угорщини відбувався посередництвом словацької періодики. Ім’я поета вперше було згадане в рецензії словацького письменника Йонаша Заборського „Haličanin a maloguská kniževnost”, яка з’явилася як відгук на перший випуск літературного збірника „Галичанин” (Львів, 1862) і була надрукована в журналі „Sokol” (1863, с. 144). Рецензію помістив у своїх дослідженнях про Шевченка також Михайло Мольнар [23, с. 326-327]. Тогочасна словацька періодика була відома представникам місцевої української інтелігенції, друкувала їхні статті, відгукувалася на найважливіші культурні та суспільні події. Її представники у свою чергу співпрацювали з деякими словацькими газетами та журналами, а також сприяли їхньому розповсюдженню.

У той час, коли русини Угорщини не мали своїх друкованих органів, їхні потреби обслуговували деякі віденські періодичні видання. До таких належав журнал „Золотая грамота” (Ілюстроване письмо для поучения и забавы; 1864-1867), що був літературний додаток до сатиричного і гумористичного журналу „Страхопуд” (1863-1868). Його редактор Йосиф Лівчак у літературному додатку неодноразово звертався до проблематики місцевих українців. З нашого погляду, на увагу заслуговує стаття „Тарас Шевченко”, автором якої був сам редактор [7, с. 47-48]. Для наближення творчості Кобзаря використав польські джерела і назвав поета „любимцем музы украинской”, який оновив „славою весь народ малоруський” [7, с. 47].

Протягом періоду, коли згадані видання вийшли друком, у Відні вчилися, крім представників інших слов’янських народів, також студенти та діячі з-поміж русинів Угорщини. Немає сумніву, що зі змістом згаданих видань вони знайомилися ширше коло зацікавлених. Йосиф Лівчак, разом із Ксенофонтом Климковичем, під час перебування у Відні видавали ще журнал „Славянская заря” (1867-1868). Можливо, що й у цьому виданні друкувалися матеріали про Тараса Шевченка, але це потрібно було б у майбутньому дослідити.

У 1867 році на території Угорщини зародилася місцева українська періодика. Газети, які тут виходили протягом другої половини XIX століття, на українську літературу не звертали увагу і про Тараса Шевченка не писали. Однак редактор газети „Карпат” Микола Гомічков у половині 70-х років в одному місці газети згадує Тараса Шевченка як „геніального малоруського письменника”.

Причиною цього була, очевидно, особиста зустріч М. Гомічкова з Михайлом Драгомановим і те, що останній подарував редакторові „Карпата” російські та українські книги. Можна передбачати, що між ними були і твори Шевченка, бо Драгоманов вислав „Кобзаря”, як уже було згадано, також А. Кралицькому [29, с. 301-302]. Всупереч мовчанці місцевої преси про геніального поета, його ім'я було ширшому колу населення відоме, і деякі люди зберігали його портрет [3, с. 40].

Ширше ознайомлення з творчістю Кобзаря серед українців Угорщини настало наприкінці XIX і початку XX століття, а саме на сторінках ужгородської газети „Наука” (виходила з 1897 року), будапештської „Неділі” (1898-1918) та окремих (церковних) календарів. Першу спробу популяризації творів Тараса Шевченка в той період зробив редактор „Неділі” Михайло Врабель, опублікувавши „Русалку” (1898 № 43) і дещо підробивши її на закарпатський лад [12, с. 36]. Йому належить першість також у тому, що він у ювілейній статті, присвяченій 50-річчю смерті Шандора Петефі, зіставив творчість Шевченка з творчістю цього мадярського поета та творчістю сербського поета Й. Змай-Йовановича [17, с. 57]. Михайло Врабель, починаючи з 1908 року, видавав „образкові календарі” під спільною назвою „Приятель селян”, які були додатком до „Неділі”. У календарях, які поки що не є дослідженими, друкувалися твори української та російської класики. Можна припустити, що між ними були і твори Тараса Шевченка.

У газеті „Наука” поміщувались менші згадки-повідомлення про українського поета. Інформації торкалися збору коштів на побудову пам'ятника Кобзареві („Наука”, 1908, № 11) [20, с. 49], одержання зі Львова брошури „Тарас Шевченко” („Наука”, 1911) [20, с. 50] та вшанування пам'яті Кобзаря на Наддніпрянській Україні („Наука”, 1911, № 12) [20, с. 49]. Ширшою публікацією була ювілейна стаття „Тарас Шевченко”, присвячена п'ятдесятиріччю від дня смерті поета, в рамках якої був надрукований і його вірш „Над Дніпром” („Над Дніпровою сагою”). Ця стаття вийшла в ужгородському місяцеслові на 1912 рік [20, с. 49-50]. До читача дійшов також вірш „Сирота” (в оригіналі назви немає), поміщений в „Азбуці”, яка з'явилася в 1913 році. Вірш було опубліковано і в дальших подібних виданнях, однак знову ж таки з певними переробками на закарпатський лад [3, с. 48]. З фахових статей у газеті „Наука” (1913, № 40) вийшла у світ рецензія Гіадора Стрипського на „Руську письменність”, яку видала львівська „Просвіта”. Це була перша літературознавча стаття на території Угорщини, в якій прямо і відкрито говорилося про самотність української літератури та мови. Творчість Тараса Шевченка в її рамках була дуже високо оцінена [12, с. 35-36]. З багатющої скарбниці творів літературного велетня українці Угорщини ознайомилися

в ужгородських виданнях ще з поезією „Калина” (Місяцеслов на 1914 год) [12, с. 40] та віршами „Не нарікаю я на Бога” і в „Неволі” (Місяцеслов на 1918 год) [12, с. 40]. Поезія „Пророк”, з її провідною ідеєю – засудженням рабської покори народу і усвідомленням необхідної боротьби проти царизму, була опублікована в газеті „Руська правда” за 1919 рік і увійшла в „Читанку для дорослих” Гіадора Стрипського (Мукачєво, 1919) [20, с. 31, 76, 77].

Великі заслуги в популяризації творчості українських письменників, в тому числі й Тараса Шевченка, від початку століття належали передусім Юрію Жатковичу (1855-1921) та Гіадору Стрипському (1875-1946). Вони обоє були вихідцями з-поміж українців Угорщини, досконало володіли угорською мовою і сприяли пропаганді української літератури не лише в місцевій українській, але і мадярській періодиці. Був це час посиленої мадяризації (закони Аппоні), коли навіть і місцева інтелігенція вчилася виключно в мадярських школах. Статті Ю. Жатковича та Г. Стрипського в угорських друкованих органах були адресовані не тільки мадярам, які дещо вже були ознайомлені з українською літературою в перекладах, але і тим русинам, які не користалися українськими виданнями. Юрій Жаткович був автором статті „A kisorosz irodalom történetének rövid vázlatá” („Короткий нарис української літератури”), яку помістив в ужгородській мадярській газеті „Kelet” (1900, XIII, № 30-31) та будапештській „Magyar Szemle” (1900, № 26) [11, с. 238]. У ній він докладно ознайомив читачів з біографією і творчістю Тараса Шевченка.

Відомий вчений і знаменитий бібліограф Гіадор Стрипський писав також статті про українську літературу, перекладав, до роботи над перекладами залучив відомих мадярських перекладачів – Арпада Земплєні та Балінта Варгу. У газеті „Vasárnapi Újság” (1914, № 15) Стрипський помістив статтю „Український Петефі” [Ukrán Petőfi?] [27, с. 245]. У тому ж році з'явився його переклад „Заповіту” („Az utolsó üzenet”) в газеті „Pesti Napló” (18.10.1914) [11, с. 250]. Протягом 1916 року в Будапешті редагував журнал „Ukránia”, що ставив собі за мету пропагування різнобічних українсько-мадярських зв'язків, у тому числі наукових і літературних. Політична платформа журналу поки що достатньо не досліджена, але були в нім надруковані цікаві переклади з української літератури. Щодо Тараса Шевченка, то „Ukránia” помістила, крім менших інформацій, дві статті про поета з-під пера Гіадора Стрипського – „Тарас Шевченко” (Sevczenkó Tarász) [37, с. 72-73], „Петефі і Шевченко” (Petőfi és Sevczenkó) [36, с. 152] і такі твори Кобзаря: „Заповіт” [39, с. 74], „Минають дні, минають ночі” [38, с. 74], „До Основ'яненка” [35, с. 150-151] (всі три переклади в співпраці з Балінтом Варгою, для якого Гіадор Стрипський робив підрядники), поему

„Кавказ” [34, с. 177-181] (у майстерному перекладі Арпада Земплєні), „Наймичка” [30, с. 216-222] (в інтерпретації Балінта Варги, за яку перекладач дістав особливо високу оцінку критики), „Чого ти ходиш на могилу” („Калина”) [31, с. 72-73] та „Вечір” [33, с. 72-73] (у перекладі вже згаданого А. Земплєні).

В усі переклади, які були надруковані в журналі „Ukránia”, Гіадор Стрипський вносив свої поправки. Бачимо це в машинописі оригіналу, який знаходиться в приватному архіві Миколи Мушинки в Пряшеві. В машинописі зберігається теж переклад уривку поеми „Кавказ” з-під пера Миколи Матея, який появився і друком, але без наведення дати опублікування [32].

Завдяки володінню угорською мовою інформацію про Тараса Шевченка та його творчість українці Угорщини мали можливість одержувати також безпосередньо з малярських джерел. На жаль, дотепер ще не переглянуті всі матеріали, які б свідчили про те, в якому контексті творчість поета оцінювалася. Важливі відкриття в цьому напрямі зробили Віра Васовчик [2, с. 4] та Юрій Качій [9, с. 2], які поповнили картину досліджень про Шевченка в малярській літературі новими фактами. Слід зауважити, що перша згадка про поета в Угорщині була знайдена, здається, в статті С. Подолинського „Нігілізм в Росії” (газета „Arbeiterwochenchronik; 1881, №39-40”) [28, с. 285]. Крім наведеного, ім'я Тараса Шевченка попало також в малярську енциклопедію за 1882 рік [2, с. 4]. Докладніше з доробком поета угорську громадськість познайомив Калман Кеньвеш-Товт у статті „Російський селянський поет” (Vasárnapi Újság, 1888, № 38) [28, с. 285]. Малярський письменник Ендре Сабо у своїй статті для „Великої енциклопедії Палласа” (т. 14, Будапешт 1897) розкрив характер творчості Шевченка [28, с. 285]. Серед перекладачів творів Кобзаря слід відзначити Іштвана Молнара, автора ґрунтовної розвідки „Тарас Григорович Шевченко”, надрукованої в журналі „Ukránia” (1910, № 4), в якій він подав і уривок з балади „Причинна” та вірші „Тече вода в синє море”, „Ой не п'ються пива-меди” у своєму перекладі [21, с. 414]. Інший малярський письменник Геза Каціані у 1915 році в газеті „Alkotmány” (№ 212) надрукував у власному перекладі вірші „Минають дні, минають ночі”, „Ой одна, я одна”, початок балади „Причинна” і статтю про Тараса Шевченка [8, с. 286].

Співпраця перекладача Арпада Земплєні з Гіадором Стрипським уже була згадана. Крім наведених перекладів, Арпад Земплєні в журналі „Budapesti Szemle” (1917, т. 169) надрукував статтю „Із поезій Тараса Шевченка” і тут помістив свій переклад віршів „Садок вишневий коло хати”, „Минають дні, минають ночі”, „І небо невмите, заспані хвилі” та „N. N.” („Сонце заходить, гори чорніють”) [6, с. 241].

Дослідження Юрія Качія вказують на те, що до перших популяризаторів творчості Тараса Шевченка серед малярського населення наприкінці XIX століття належав Микола Матея, якого вже було згадано у зв'язку зі знайденим машинописом Гіадора Стрипського. Микола Матея (Mathé Miklós), очевидно, був закарпатського походження. В 1986 році в газеті „Magyar Állam” виступив зі статтею „Один український поет” та з уривком свого перекладу поеми „Кавказ”. Цікаво те, що доки переважна більшість тогочасних малярських дослідників і перекладачів Тараса Шевченка вважала росіянином, Микола Матея говорить про нього як про українського поета [9, с. 2].

На основі вказаного можна сказати, що слово Тараса Шевченка до українців Угорщини в другій половині XIX і початком XX століть доходило різними шляхами – посередництвом галицької періодики, через словацьку пресу та віденські друковані органи. Місцева українська преса на українську літературу, в тому числі на Кобзаря, спочатку майже не звертала увагу. В цьому напрямі на зламі XIX і XX століть дійшло до певного збудження, а саме на сторінках газет „Наука”, „Неділя” та в різних календарях. Пропаганді української літератури з-поміж місцевих діячів найбільшою мірою сприяли Юрій Жаткович і Гіадор Стрипський. Обоє виступали і на сторінках малярських друкованих органів і таким чином з Тарасом Шевченком та його творчістю знайомили не лише малярську культуру громадськість, але і тих місцевих діячів, які не користувалися виданнями, написаними рідною мовою. Крім того, певні інформації про Кобзаря знаходилися і в малярських джерелах – з-під пера перекладачів його творів – Іштвана Молнара, Балінта Варги, Арпада Земплєні та ін. Кращі можливості щодо популяризації особистості українського генія виникли аж у нових умовах, після розпаду Австро-Угорщини.

Література

1. Балега Ю. Шевченкове слово в дорадянському Закарпатті. Доповідь зачитана на конференції, присвяченій 175-річчю з дня народження Тараса Шевченка. – Ужгород 11.3.1989.
2. Васовчик В. На угорській землі // Ужгородський університет. – № 9-10.
3. Долгош І. Т. Г. Шевченко і Закарпаття. – Пряшів : Культурний союз українських трудящих, 1956. – 75 с.
4. Дідицький Богдан <http://uk.wikipedia.org/wiki>

5. Драгоманов М.П. Австро-руські спомини (1867-1877). В кн.: М.П. Драгоманов. Літературно-публіцистичні праці у двох томах. Том другий. Київ : Київський поліграфічний комбінат.
6. Земплєні Арпад. В кн.: Шевченківський словник у двох томах. Том перший. Відп. редактор С. Кирилюк. – Київ : Головна редакція УРЕ, 1976.
7. Й. Н. Л. [Йосиф Николаевич Ливчак]: Тарас Шевченко // Золотая грамота. Прилога до „Страхопуду”. – 1865. – № 14.
8. Каціані Геза. – В кн.: Шевченківський словник у двох томах. Том перший. Відп. редактор С. Кирилюк. – Київ : Головна редакція УРЕ, 1976.
9. Качій Ю. Мовою Петефі // Закарпатська правда. – 1989. – № 57.
10. Левицкий И. Галицко-русская библиография XIX-го столетия дополненная русскими изданиями вышедшими в Венгрии и Буковине (1801-1886). Том II. – Львов : Типографія Ставропігійського інститута, 1895.
11. Лелекач М. Підкарпатське письменство на початку ХХ віка // Зоря. – 1943. – №1-4.
12. Лісовий П. Українська література в закарпатській періодиці (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) // Радянське літературознавство. – 1970. – № 10.
13. Лісовий П. Через Карпати // Літературна Україна. – 22.5.1964.
14. Лісовий П. Слово Кобзаря лунало і за Карпатами // Жовтень. – 1964. – № 12.
15. Лісовий П. Шевченко і Закарпаття // Радянський студент. – 8.3.1974.
16. Лісовий П. Шевченко і Закарпаття // Закарпатська правда. – 8.3.1988.
17. Медве З. Перші переклади поезій Петефі на Закарпатті // Дукля. – 1981. – № 6.
18. Мѣсяцослов на год 1863.
19. Микитась В. До питання про розповсюдження творів Шевченка на Закарпатті і про його вплив на місцевих літераторів. – В кн.: Тези доповідей та повідомлень наукової конференції професвикладач. складу, присвяченого 150-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка. – Ужгород, 1964. – С. 8-12.
20. Микитась В. З ночі пробивалися... – Ужгород : Видавництво „Карпати”, 1964. – 160 стор.
21. Мольнар І. – В кн.: Шевченківський словник у двох томах. Том перший. Відп. редактор С. Кирилюк – Київ : Головна редакція УРЕ, 1976.
22. Мольнар М. Тарас Шевченко у чехів та словаків. – Пряшів : Словацьке педагогічне видавництво – відділ української літератури, 1961. – 288 с.
23. Мольнар М. Словаки і українці. Причинки до словацько-українських літературних взаємин з додатком документів. – Пряшів : Словацьке педагогічне видавництво – відділ української літератури, 1965. – 404 с.
24. Поп В. Т. Г. Шевченко і Закарпаття. Доповідь зачитана на конференції, приуроченій 175-річчю з дня народження Тараса Шевченка. – Пряшів, 3.3.1989; Ужгород 11.3.1989.
25. Рудловчак О. Шляхи російського друкованого слова до закарпатських українців. Закарпатоукраїнські кореспонденти російської періодичної преси 50–70-і роки ХІХ ст. В кн.: Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. Упор. І. Русинко. Том 13. – Пряшів : Словацьке педагогічне видавництво – відділ української літератури, 1988. – С. 7-94.
26. Рудловчак О. Шляхами формування театральної думки // Дукля. – 1985. – № 6.
27. Стрипський Гіадор. – В кн.: Шевченківський словник у двох томах. Том другий. Відп. редактор С. Кирилюк – Київ : Головна редакція УРЕ, 1976.
28. Угорська література і Т. Г. Шевченко (автор В. Васовчик). – В кн.: Шевченківський словник у двох томах. Том другий. Відп. редактор С. Кирилюк – Київ : Головна редакція УРЕ, 1976.
29. Шляхтиченко М. Михайло Драгоманів і Підкарпаття. – В кн.: Драгоманівський збірник. Т. І., під загальною редакцією д-р Василя Сімовича. – Прага : Заходом видавничого товариства „Сіач”, 1930.
30. A cseléd. // Ukránia. – 1916. – № 13-14.
31. A Kányafa. // Ukránia. – 1916. – № 19-20.
32. Édes hazánkért és Királyunkért (háborus és egyéb versek). Írta Mathé Miklós. Pannonia Munkács (kiadási évnékül). (Рукопис).
33. Este. // Ukránia. – 1916. – № 19-20.
34. Kaukázus. // Ukránia. – 1916. – № 11-12.
35. Kvitkához. // Ukránia. – 1916. – № 7-8.
36. Petőfi és Sevcsenkó. // Ukránia. – 1916. – № 7-8.
37. Sevcsenkó Tarász. // Ukránia. – 1916. – № 3-4.
38. Telnek, múltak... (Telnek, múltak napok, éjek). // Ukránia. – 1916. – № 3-4.
39. Végrendelet (Ha meghalok, temesetek). // Ukránia. – 1916. – № 3-4.

Любица Бабота

ТВОРЧЕСТВО ТАРАСА ШЕВЧЕНКО В ВЕНГРИИ

(вторая половина XIX и начало XX веков)

Аннотация. Большая часть ученых считают, что первые сведения о Тарасе Шевченко на территории Венгрии XIX века относятся к 60-м годам. Его слово к местным украинцам доходило разными путями – посредничеством галицкой периодики, через словацкую печать и венские печатные органы. Местная украинская печать на украинскую литературу сначала почти не обращала внимание. На переломе XIX и XX веков ситуация изменилась – о Шевченко печатали материал газеты „Наука” и „Воскресенье” и разные календари. Пропаганда украинской литературы в то время в наибольшей мере содействовали Юрий Жаткович и Гиадор Стрипский. В частности последний сотрудничал с венгерскими литераторами (журнал „Ukránia”), которые переводили произведения Шевченко мадьярским языком. Таким образом с его произведениями познакомилась не только венгерская культурная общественность, но и те местные украинские деятели, которые не пользовались изданиями, написанными родным языком.

Ключевые слова: Тарас Шевченко, Венгрия XIX и начала XX веков, галицкая периодика, словацкая периодика, венская периодика, журнал „Ukránia”, переводы мадьярским языком.

Lubycja Babota

THE WORKS BY TARAS SHEVCHENKO IN HUNGARY

(the Second Half of the 19th and the Beginning of the 20th Centuries)

Summary. Most of the scientists think that the first information about Taras Shevchenko in Hungary of the 19th century is related to the 1860s. His word to the Ukrainians who lived on this territory was delivered in different ways – through Galician, Slovak and Vienna periodical press. At first, local Ukrainian press did not pay attention on Ukrainian literature at all. At the turn of the 19th and the 20th centuries, the situation had changed – Shevchenko was mentioned in the newspapers *Nauka* and *Nedilia* and in various calendars. Yuriy Zhatkovych and Hiador Strypskyi were those who at that time in the greatest extent propagandized Ukrainian literature. Hiador Strypskyi cooperated with Hungarian writers (journal *Ukránia*) who translated Shevchenko’s poetry to the Hungarian language. In such a way not only Hungarian cultural community but also local Ukrainian activists who did not use literature published in their native language became familiar with Shevchenko.

Key words: Taras Shevchenko, Hungary of the second half of the 19th and the beginning of the 20th centuries, Galician, Slovak and Vienna periodical press, journal *Ukránia*, translations to the Hungarian language.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2014 р.

Бабота Любица Миколаївна – кандидат мистецтвознавства, доцент, почесний доктор (Dr. h. c.) Пряшівського університету.